

PROFESIONĀLĀS IEVIRZES IZGLĪTĪBAS PROGRAMMAS

DEJAS PAMATI

MĀCĪBU PRIEKŠMETA PROGRAMMA

MŪZIKAS LITERATŪRA

Izstrādājusi mag. paed. INTA UDODOVA

2004

Mācību priekšmeta mērķi:

- sniegt sistematizētas pamatzināšanas mūzikas literatūrā;
- sekmēt audzēkņu intelektuālo, emocionālo un radošo attīstību;
- veidot audzēkņu muzikālo gaumi, audzināt izglītotu un emocionāli atsaucīgu mūzikas klausītāju.

Galvenie uzdevumi:

- Pastāstīt par komponistu dzīvi un daiļradi, stāstījumā ietverot biogrāfiskas ziņas un komponista personību raksturojošu materiālu, kā arī ziņas par konkrētiem skaņdarbiem.
- Pazīt ierakstā norādīto skaņdarbu tematisko materiālu (tēmas).
- Raksturot šīs tēmas no muzikālās tēlainības un mūzikas valodas viedokļa, balstoties uz iegūtajām zināšanām un konkrētiem dzirdes priekšstatiem.

- Pašās vispārīgākajās līnijās orientēties mūzikas vēsturiskajos stilos un laikmeta norisēs, saistīt mūzikas dzīves norises ar svarīgākajiem vēstures notikumiem un kultūrvēstures parādībām.
- Pamatlīnijās raksturot nepazīstamu skaņdarbu, izteikt hipotēzes par tā žanriskumu un stilistisko piederību noteiktam laikmetam.

Apguves ilgums: 2 gadi / 68 mācību stundas

Mācību programmas saturs

PIRMAIS MĀCĪBU GADS

(4. klase)

1 mācību stunda nedēļā / 34 mācību stundas gadā

I semestris (14 stundas)

	Tēma	Stundu skaits	Mūzikas klausīšanās
1.	<p>Mūzikas valodas elementi jeb izteiksmes līdzekļi.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Reģistrs, tembrs. Mūzikas instrumentu tembri. Simfoniskā orķestra instrumenti un instrumentu grupas. • Temps, dinamika. • Metrs, ritms. • Skaņkārta. Priekšstats par senajām skaņkārtām un mūsdienu skaņu sistēmām. • Harmonija, faktūra. Dažu mūzikas žanru raksturīgas faktūras. • Melodija. Melodiskā līnija, diapazons, raksturīgās intonācijas. <p>Mūzikas valodas elementu loma mūzikas tēla atklāsmē. Mūzikas rakstura apzīmējumi.</p>	8	<p>E. Grīgs. Svīta no mūzikas lugai “Pērs Gints”.</p> <p>P.Čaikovskis. Skaņdarbi no cikla “Bērnu albūms” un “Gadalaiki”.</p> <p>S.Prokofjevs. Simfoniska pasaka “Pēterītis un vilks”.</p> <p>R.Šūmanis. Skaņdarbi no cikla “Bērnu ainas” un “Albūms jaunatnei”.</p> <p>Citi skaņdarbi pēc pedagoga izvēles.</p>
2.	<p>Mūzikas žanri un formas</p> <p>Dziesma, deja un maršs – sadzīvē visbiežāk atskaņotie mūzikas žanri.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Marši. Maršu veidi un raksturīgās iezīmes. <i>Trijdaļu forma.</i> • Dziesmas. Dziesmu raksturīgās iezīmes. Melodiju tipi – kantilēna un deklamācija. Daži dziesmu žanra paveidi. Dziedātāju balsis. Dziesmu raksturīgās formas: <i>pantu un divdaļu forma.</i> • Dejas. Deju raksturīgās iezīmes. Senās dejas: gavote, menuets, mazurka, polonēze, valsis, polka, to raksturīgās iezīmes. Deju raksturīgās mūzikas formas: 	6	<p>F.Mendelsons. “Kāzu maršs”</p> <p>P.Čaikovskis. Maršs no baleta “Riekstkodis”</p> <p>F.Šūberts. Militārais maršs</p> <p>A.Jurjāns. Nevis slinkojot un pūstot</p> <p>J.Norvilis. Mūsu zeme</p> <p>F.Mendelsons. Dziesma bez vārdiem</p> <p>F.Šūberts. Forele</p> <p>Dž.B. Lulli. Gavote</p> <p>L.Bokerīni. Menuets</p> <p>K.M.Ogiņskis. Polonēze</p> <p>F.Šopēns Mazurka</p> <p>J.Štrauss. “Tritch tratch polka</p> <p>P.Čaikovskis. Ziedu valsis no baleta “Riekstkodis”</p>

	<i>divdaļu forma, trijdaļu forma, rondo.</i>		
--	--	--	--

II semestris (20 stundas)

	Tēma	Stundu skaits	Mūzikas klausīšanās
3.	<p>Latviešu tautasdziesmas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Latviešu tautasdziesmu melodiju raksturīgās iezīmes, melodiju tipi. <i>Burdona</i> daudz balsība. • Tautasdziesmu cikli: gadskārtu ieražu dziesmas, darba dziesmas, ģimenes godu dziesmas, sadzīves dziesmas, karavīru dziesmas. • Rotaļas un dejas. Tautas mūzikas instrumenti. • Tautas melodiju vācēji. • Tradicionālā mūzika un tautasdziesmas apdare. Folkloras ansamblis, lauku kapela. 	6	Tautasdziesmas, rotaļas un dejas folkloras ansamblu "Ilģi", "Vilki", "Grodi", "Skandinieki", "Dandari", "Budēļi" u.c. izpildījumā.
4.	<p>Latviešu komponisti – klasiķi Ievads. Latviešu profesionālās mūzikas attīstības sākums. Dziesmu svētki.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jānis Cimze – pirmais mūzikas skolotājs. Tautasdziesmu apdares. • Baumaņu Kārlis – Valsts himnas un pirmo latviešu oriģināldziesmu autors. • Andreja Jurjāna personības un daiļrades raksturojums. • Jāzepa Vītola personības un daiļrades raksturojums. Kora balādes. • Emīla Dārziņa personības un daiļrades raksturojums. • Emīla Melngaiļa personības un daiļrades raksturojums. • Alfreda Kalniņa personības un daiļrades raksturojums. 	14	<p>J.Cimze. "Rīga dimd" J.Cimze. "Krauklīts sēž ozolā" K.Baumanis. "Dievs, svētī Latviju" A.Jurjāns. Pūt, vējiņi" A.Jurjāns. Svīta "Latvju dejas" A.Jurjāns. Kantāte "Tēvijai" J.Vītols. "Gaismaspils" J.Vītols. "Beverīnas dziedonis" J.Vītols. "Viļņu dziesma" E.Dārziņš. "Pie tēvu zemes dārgās" E.Dārziņš. "Mūžam zili" E.Dārziņš. "Teici to stundu, to brīdi" E.Dārziņš. "Melanholiskais valsis" E.Melngailis. "Rīgas torņa gala zīle" E.Melngailis. "Jāņuvakars" E.Melngailis. "Bārenītes slavināšana" A.Kalniņš. "Brīnos es" A.Kalniņš. Simfoniska idille "Mana dzimtene" J.Mediņš. "Tev mūžam dzīvot, Latvija"</p>

	<ul style="list-style-type: none"> Latvijas brīvvalsts laiks, mūzikas dzīves raksturojums. Jānis Mediņš, Jēkabs Graubiņš, Lūcija Garūta. Īss komponistu daiļrades raksturojums. 		<p>J.Graubiņš. "Tek saulīte" L.Garūta. "Dievs, Tava zeme deg" P.Barisons. "Dziesmai šodien liela diena"</p>
--	--	--	---

OTRAIS MĀCĪBU GADS

(5. klase)

1 mācību stunda nedēļā / 34 mācību stundas gadā

I semestris (14 stundas)

	Tēma	Stundu skaits	Mūzikas klausīšanās
5.	<p>Mūzika no tālās senatnes līdz XIX gadsimtam. Ievads. Mūzikas izcelšanās. Mīti un teikas dažādu tautu folklorā.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Seno laiku, Viduslaiku un Renesanses laika mūzika. Raksturīgie mūzikas žanri, mūzikas instrumenti, pirmie komponisti. • Baroka laika mūzika (XVII – XVIII gs. I puse). Jēdziens “mūzikas stils”. Agrīnais <i>baroks</i> un <i>rokoko</i> jeb galantais stils. Raksturīgie mūzikas žanri, mūzikas instrumenti (klavesīns, ērģeles), spilgtākie komponisti. • Johans Sebastians Bahs un Georgs Fridrihs Hendelis – vēlīnā <i>baroka</i> un polifonās rakstības tehnikas dižmeistari. J.S.Baha personības un daiļrades raksturojums. • <i>Klasicisms</i> (XVIII gs. II puse), tā raksturīgie mūzikas žanri, izteiksmes līdzekļi un mūzikas saturs. Klasiskā <i>sonāte</i> un <i>simfonija. Variācijas.</i> Simfoniskais orķestris. Stīgu orķestris. • Vīnes klasiķi: Jozefs Haidns, Volfgangs Amadejs Mocarts un Ludvigs van Bēthovens, komponistu personības un daiļrades raksturojums. 	14	<p><i>Te Deum</i> (gregoriskais dziedājums)</p> <p>O.di Laso. “Atbalss” (madrigāls)</p> <p>Citi darbi pēc pedagoga izvēles</p> <p>K.V.Gluks. Melodija (flautas solo no operas “Orfejs un Eiridike”)</p> <p>A.Vivaldi. “Pavasaris” no cikla “Gadalaiki”</p> <p>F.Kuperēns. (skaņdarbi klavesīnam)</p> <p>J.S.Bahs. “Franču svīta” (pēc izvēles)</p> <p>J.S.Bahs. Badinērija no otrās orķestra svītas h moll</p> <p>J.S.Bahs. Tokāta un fūga d moll</p> <p>G.F.Hendelis. Koris “Alleluja” no oratorijas “Mesija”</p> <p>G.F.Hendelis. Uguņošanas mūzika</p> <p>J.Haidns. Sonāte klavierēm (pēc izv.)</p> <p>J.Haidns. Simfonija Nr. 94</p> <p>V.A.Mocarts. Sonāte klavierēm A dur</p> <p>V.A.Mocarts. Mazā naktsmūzika</p> <p>V.A.Mocarts. 40. simfonija g moll</p> <p>V.A.Mocarts. Figaro ārija no operas “Figaro kāzas”</p> <p>L.Bēthovens. Elīzei</p> <p>L.Bēthovens. Mēnesnīcas sonāte, I d</p> <p>L.Bēthovens. Apasionāta, II daļa</p> <p>L.Bēthovens. Piektā simfonija</p> <p>L.Bēthovens. Devītā simfonija, IV daļa “Oda priekam”</p>

II semestris (20 stundas)

	Tēma	Stundu skaits	Mūzikas klausīšanās
6.	<p>Deju žanri XIX gadsimta komponistu mūzikā. <i>Romantisms</i>, tā raksturīgie mūzikas žanri, mūzikas izteiksmes līdzekļi, mūzikas saturs. Īss komponistu daiļrades raksturojums.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klaviermūzika (Francis Šūberts, Frideriks Šopēns, Johaness Brāmss, Ferencs Lists) • Simfoniskā mūzika (Hektors Berliozs, Johans Štrauss) • Opermūzika (Šarls Guno, Žoržs Bizē) un citi skatuves mūzikas žanri. • Tautiskais romantisms. Deja jauno nacionālo skolu komponistu mūzikā: čehu (B.Smetana), norvēģu (E.Grīgs), spāņu (Ī. Albeniss, M.de Falja), krievu (M.Gļinka, A.Borodins, N.Rimskis-Korsakovs, P.Čaikovskis u.c.). 	14	<p>F.Šūberts. Valsis h moll F.Šūberts. Ekosēze F.Šūberts. Nepabeigtā simfonija I d. F.Šopens. Polonēze A dur F.Šopens. Valsis cis moll F.Šopens. Mazurka B dur J.Brāmss. Ungāru dejas F.Lists. Otrā ungāru rapsodija H.Berliozs. Valsis no Fantastiskās simfonijas J.Štrauss. Valsis "Pie skaistās, zilās Donavas" Š.Guno. Valsis no operas "Fausts" Ž.Bizē – R.Ščedrins. Baletsvīta "Karmena" B.Smetana. Polka no operas "Pārdotā līgava" E.Grīgs. Norvēģu deja Ī.Albeniss. Spāņu dejas M.Gļinka. Aragonas hota A.Borodins. Polovciešu dziesmas un dejas no operas "Kņazs Igors" N.Rimskis-Korsakovs. Šeherezāde", III d. P.Čaikovskis. Divertiments no baleta "Riekstkodis" P.Čaikovskis. Mazo gulbīšu deja no baleta "Gulbju ezers"</p>
7.	<p>Deju ritmi XX gs. komponistu mūzikā. Īss ieskats XX gs. mākslas un mūzikas stilistikā. Populārās dejas: tango, čarlstons, ča-ča-ča u.c.</p>	4	<p>M.Ravēls. Bolero S.Prokofjevs. Klasiskā simfonija: II, daļa Larghetto, III daļa Gavote A.Hačaturjans. Deja ar zobeniem no baleta "Gajanē" A.Pjacolla. Tango A.Maskats. Tango</p>
8.	<p>Dziesmu un deju svētki – pasaules mūzikas kultūras fenomēns</p>	2	<p>Pēc pedagoga izvēles</p>

Mācību sasniegumu vērtēšanas prasības, formas un veidi.

Audzēkņu mācību sasniegumus vērtē ar atzīmi 10 ballu sistēmā.

Mācību materiāls sadalīts astoņās tēmās. Mācību gada laikā veicama kārtējā zināšanu pārbaude, bet katras tēmas noslēgumā – **kontrolstunda**. Pārbaudes formas: mutiskās, rakstiskās, kombinētās.

Kursa noslēgumā – **ieskaite**, kurā ietverams:

- rakstisks tests,
- mūzikas tēmu klausīšanās (20 piemēri pēc pedagoga izvēles).

Noslēguma testā ietveramie jautājumi

1. Mūzikas valodas elementi: reģistrs, tembrs, temps, dinamika, metrs, ritms, skaņkārtā, harmonija, faktūra, melodija.
2. Mūzikas žanri. Maršu un dziesmu raksturīgās iezīmes. Dejas: gavote, menuets, mazurka, polka, valsis, polonēze.
3. Cilvēku balsis. Koru veidi: sieviešu koris, vīru koris, jauktais koris, bērnu koris.
4. Simfoniskā orķestra instrumenti un instrumentu grupas. Stīgu orķestris. Pūtēju orķestris.
5. Mūzikas formas: pantu forma, divdaļu forma, trijdaļu forma, rondo, variācijas, sonātes forma. Svīta. Cikls.
6. Baroka laika mūzikas raksturīgās iezīmes un žanri. Johans Sebastians Bahs.
7. Klasicisma laikmeta mūzikas raksturīgās iezīmes un žanri. Vīnes klasiķi: Jozefs Haidns, Volfgangs Amadejs Mocarts un Ludvigs van Bēthovens. Komponistu nozīme, svarīgākie biogrāfijas fakti, nozīmīgākie darbi.
8. Romantisma laikmets mūzikā, tā raksturīgās iezīmes. Komponisti – spilgtākie romantisma mūzikas pārstāvji.
9. Latviešu tautasdziesmas, to raksturīgās iezīmes. Tautasdziesmu cikli. Latviešu tautas mūzikas instrumenti.
10. Latviešu mūzikas klasiķi: Andrejs Jurjāns, Jāzeps Vītols, Emīls Dārziņš, Emīlis Melngailis, Alfrēds Kalniņš. Komponistu nozīme, svarīgākie biogrāfijas fakti, nozīmīgākie darbi.
11. Dziesmu svētku tradīcijas Latvijā.

Mācību darba formas un metodes

Mācību darba formas:

- darbs ar mācību grāmatu,
- mūzikas klausīšanās un analīze,
- audzēkņu stāstījums un atbildes uz jautājumiem,
- darbs grupās,
- recenzija,
- koncertu apmeklējumi.

Mācību darba metodes:

- ilustratīvi skaidrojošā metode (stāstījums, demonstrējums, diskusija),
- audzēkņu patstāvīgais darbs,
- emocionālā pārdzīvojuma radīšana,
- analizēšanas prasmju veidošana.

Izmantojamās literatūras saraksts.

1. N.Bārbera, M.Mjūra. Mūzikas pasaule.- R.: Zvaigzne ABC, 2000.
2. I.Grauzdiņa, Ē,.Siliņš. Mūzika 9.-12.klasei.- R.: Zvaigzne ABC, 1998.
3. I.Grauzdiņa. Latviešu tautasdziesma tautā.- R.: 1994.
4. V.Kļaviņa, A.Janevica. Latviešu mūzikas literatūra.- R.: Zvaigzne, 1980.
5. I.Prohorova. Ārzemju mūzikas literatūra.- R.: Zvaigzne, 1977.
6. E.Smirnova. Krievu mūzikas literatūra.- R.: Zvaigzne, 1979.
7. I.Udodova. Mūzikas literatūra.- R.: Zvaigzne ABC, 2003.
8. I.Udodova. Mūzikas literatūra.- R.: "Ulma", 1999.
9. I.Udodova. Darba burtnīca mūzikas literatūrā.- R.: "Ulma", 1999.